

بررسی تحلیلی نقش رسانه ها در جرم خیزی و ارتکاب جرم با تاکید بر رویکرد جرم شناختی

پدیدآورنده (ها) : صفری زاده، حمزه

میان رشته ای :: نشریه مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه :: پاییز ۱۴۰۰، دوره هفتم - شماره ۳

صفحات : از ۱۹۱ تا ۲۰۳

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1869768>

تاریخ دائلود : ۱۴۰۲/۰۸/۲۵

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- دادرسی افتراقی اطفال در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲
- حاکمیت یا عدم حاکمیت اصل ۱۶۷ ق.ا. در امور کیفری با نگاهی به قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
- تاثیر جهل حکمی بر مسولیت کیفری از منظر فقه امامیه
- امکان سنجی فقهی گذار از مجازات‌های بدنی
- حق بر فهم قانون
- ارتباط مصرف رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم در میان شهروندان شهر تهران
- تاملی بر دادرسی کیفری افتراقی جرایم اطفال و نوجوانان از حیث تشریفات رسیدگی در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران

عناوین مشابه

- نقد و بررسی دیدگاه‌های انسان شناختی سنت گرایان و نقش آن‌ها در تکثر ادیان با تاکید بر اندیشه‌های فریتیف و شووان و سید حسین نصر
- بررسی رابطه میان ویژگی‌های جمعیت شناختی و اثربخشی سیاست‌های رسانه‌های تبلیغاتی چاپی و دیجیتال بر رأی دهندگان در مازندران با توجه به الگوی تحلیلی فراگیر میلر
- سبک‌ها و الگوهای فراغتی جوانان شهر تبریز با تاکید بر نقش رسانه‌های تصویری
- تحلیلی بر عوامل روانشناختی ارتکاب جرم (۱) (بررسی وضعیت تعداد خواهرها و برادرها با نوع و تکرار جرم)
- تبیین جامعه شناختی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی (مبتنی بر اینترنت) در جامعه‌پذیری سیاسی جوانان با تاکید بر اعتماد رسانه‌ای (مورد مطالعه جوانان ۱۸ تا ۲۵ ساله شهر تهران)
- مطالعه جامعه شناختی نقش مداخله‌گرایانه متغیر پذیرش اجتماعی در تاثیرگذاری رسانه‌ها بر گرایش زنان به زیبایی با عمل جراحی
- بررسی جرم شناختی تاثیر آثار بصری خشن بر بزهکاری با تاکید بر جرایم علیه اشخاص در پرتو یک مطالعه موردی
- بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۶۴): اعتبارات حوزه بهزیستی و بیماران خاص و صعب‌العلاج (با تاکید بر نقش تشکل‌های مردم‌نهاد، خیریه‌ها و موسسات غیر تجاری)
- بررسی تاثیر استراتژی راهبردی تجاری بر تطابق بودجه هزینه‌ها و درآمدها در بازار سرمایه ایران؛ با تاکید بر نقش هزینه‌های نمایندگی
- جرم‌انگاری در حوزه تعاونی‌ها با تاکید بر نقش تعاونی‌ها در پیشگیری از وقوع جرم

بررسی تحلیلی نقش رسانه‌ها در جرم‌خیزی و ارتکاب جرم با تأکید بر رویکرد جرم‌شناختی

حمزه صفری زاده

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه پیام نور تهران جنوب

چکیده

هدف پژوهش حاضر این است که آثار منفی رسانه‌ها و فضای مجازی در جامعه را با رویکرد جرم‌شناختی بررسی کند؛ که از جمله آثار مخرب رسانه‌ها به خصوص فضای مجازی، جرم‌خیزی و ارتکاب جرم است. در این محیط به دلیل رویکرد آزاداندیشی در روابط از سوی گردانندگان اصلی آن (یعنی غرب و به‌ویژه آمریکا) و بالأخص نگرش تجاری نسبت به مسائل جنسی موجب پدیده زشت و پلید شهوانی و رواج سرسام‌آور آن گردیده که بر اثر آن مرزهای اخلاقی درهم می‌شکند و تهدیدی برای فرهنگ‌ها، به‌ویژه فرهنگ‌های دینی، چون فرهنگ اسلامی است، همچنین یکی از آثار مهم اعتیاد به اینترنت تزلزل در روابط زناشویی و ارتباط بین والدین با فرزندان و ایجاد انزوا و سرخوردگی، انحراف و ارتکاب جرم است. پژوهش حاضر به‌منظور بررسی تأثیر افزایش شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی بر نگرش و دیدگاه مخاطبین جوان بوده که مطالعه موردی ارتکاب جرم جوانان انجام شده است. به‌منظور دستیابی به اهداف پژوهش از بررسی پرونده‌های قضائی، پیشینه مرتکبین جرم‌های سطح شهر و نظرسنجی استفاده شد. در نظرسنجی از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد، که روایی صوری آن توسط چند تن از صاحب‌نظران و استادان رسانه و نیروی انتظامی مورد تأیید قرار گرفت. پرسشنامه اصلاح شده دارای ۳۸ گویه است. نتایج نشان داد: که بین شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم با رویکرد جرم‌شناختی در رسانه‌ها و فضای مجازی در پیشگیری و عدم ارتکاب جرم در مخاطبین نوجوان و جوان تأثیر معنادار وجود دارد. پژوهش فوق نشان داد که با توجه به افزایش شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی تا حد مطلوبی بر پیشگیری جرائم مؤثر هستند. بررسی کارکرد کنترل اجتماعی رسانه‌های همگانی و کنترل و پیشگیری از نابهنجاری‌ها در جامعه مفید واقع می‌شوند، چون که رسانه‌ها عمدتاً از طریق اقناع پذیری بهتر می‌توانند در کنترل اجتماعی مؤثر باشند. همچنین یافته‌ها نشان داد: در سال‌های اخیر با رویکرد حرفه‌ای‌تر و تخصصی‌تر توسط رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی نگرش و دیدگاه به ارتکاب جرم مخاطب نیز تغییر کرده است. همچنین ضریب همبستگی میان شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم و عدم ارتکاب جرم مخاطب ۰/۸۴۰ است و ضریب تعیین ۰/۷۰۶ به دست آمده است؛ که نشان می‌دهد، ۷۰ درصد به پیشگیری و هدایت مخاطب به سوی عدم ارتکاب جرم مربوط می‌شود؛ بنابراین نتیجه می‌گیریم، اعمال شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم تا حد مطلوبی بر پیشگیری جرائم تأثیر معناداری ایجاد می‌کند؛ و اعمال شیوه‌های فنی پیشگیری می‌تواند در پیشگیری این جرائم نقش داشته باشد. تجزیه و تحلیل نرم‌افزار SPSS و خروجی آن تأثیر مستقیم رسانه‌ها بر پیشگیری جرائم را نشان می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: رسانه، جرم، ارتکاب جرم، جرم‌شناختی و فضای مجازی.

۱. مقدمه

در جهان امروز رسانه‌ها در فرآیند تبه‌کاری و انعکاس وقایع جنایی از اهمیت و قدرت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. رسانه‌ها، به‌خصوص فضای مجازی علاوه بر اطلاع‌رسانی، تلاش می‌کنند تا موضوعات زیر پوست شهر را گزارش نمایند؛ اما در کنار آن ممکن است با نمایش برخی صحنه‌ها، خودآگاه یا ناخودآگاه، جرم را آموزش دهند. صفحات و پست‌های حوادث یکی از پر مخاطب‌ترین و در عین حال جذاب‌ترین بخش یک فضای مجازی می‌باشند که می‌توانند القاء‌کننده ناامنی، احساس ترس و غیره باشند. همانطور که گفته شد، فعالیت رسانه در حوزه جرم و جنایت مانند راه رفتن بر لبه تیغ است؛ یعنی هم می‌تواند در خدمت کاهش جرم بردارد و گاه نیز با لغزش‌هایی، گام در مسیر افزایش جرم می‌گذارد. این است که رسانه می‌تواند به تنهایی در بروز جرم نقش ایفا کند؟ و یا در بروز جرم و نابهنجاری در جامعه صرفاً به عنوان یک عامل کمکی تلقی می‌گردد؟ برخی بر این عقیده‌اند: که رسانه‌های گروهی به‌خصوص فضای مجازی دارای چنان قدرتی هستند که می‌توانند نسلی تازه در تاریخ انسان پدید آورند نسلی که آداب و رفتارش رو به انزوا و انحلالی است. وسایل ارتباط جمعی ابزاری بسیار نیرومند هستند که می‌توان از آنها هم در راه درست و هم نادرست استفاده کرد و اگر کنترل مطلوب روی آنها وجود نداشته باشد امکان استفاده از این وسایل در راه دوم بیشتر است. وسایل ارتباط جمعی در ذهن و فکر مردم، عقاید و ارزش‌ها و هنجارهای خاصی را توسعه داده یا تثبیت می‌کنند و معمولاً انسانها آنچه را می‌بینند، می‌شنوند و می‌خوانند پس از مدتی دوست خواهند داشت. بنابراین وسایل ارتباطی به طور مستقیم و غیر مستقیم برافکار افراد تأثیر گذاشته، گاه نیازهای کاذبی را در ذهن بوجود می‌آورد و انسانها راتحت عنوان نوگرایی و تجدد خواهی چنان بار می‌آورد که هر لحظه به دنبال چیزی می‌باشند؛ و چنانچه هر روز، به بهانه‌ای خاص یکی از ارزش‌های عام به طور بی‌رحمانه از سوی خرده فرهنگ‌های کج‌رو مورد هجوم قرار گیرد، بنیان‌های وفاق و همبستگی اجتماعی تزیف شده و جامعه تا هنگامه شکل‌گیری هنجارها و ارزش‌های نوین، آسیب‌های فراوانی خواهد دید. بنابراین رسانه‌های با تبیین ابعاد انحرافات، وفاق و همبستگی اجتماعی را از بین برده و ارتکاب جرم و جنایت را افزایش می‌دهد. رسانه‌های امروزی به‌خصوص فضای مجازی تأثیرسزایی بر تصویر کلی از جرم در جامعه دارند تا آنجا که تصورات و پنداره‌های موجود درباره جرم عمدتاً محصول رسانه‌هاست. رسانه‌ها معمولاً جرم را در قالب نوعی جرم خیابانی معرفی می‌کنند، مفهومی که با ایجاد رعب و وحشت در میان افراد جامعه گره خورده است و خشونت رکن عمده آن می‌باشد بدین ترتیب جرائم دیگری نظیر تخریب محیط زیست، حیف و میل عمومی، جرائم مربوط به بهداشت و امنیت غذایی و... کمتر مطرح می‌شود. (بیابانی، ۱۳۹۳)

در عصر حاضر - که به عصر ارتباطات و اطلاعات معروف است - مهمترین ابزارفعالیت‌های فرهنگی، رسانه‌های جمعی است که نقش آنها در پیشگیری از جرم موردتوجه جرم‌شناسان، حقوق‌دانان، جامعه‌شناسان و متولیان نظم و امنیت اجتماعی قرار گرفته‌است. جرم‌شناسان، وسایل ارتباط جمعی را در ذیل عوامل اجتماعی یا محیط انتخابی یا اتفاقی جرم بررسی کرده، برنقشهای دوگانه آن دروقوع جرم یا پیشگیری از آن تأکید دارند و معتقدند این ابزاردرپرورش یا انحراف افکارعمومی نقش مهمی را ایفا می‌کند و بهترین وسیله برای روشن شدن اذهان و تنویر افکارعمومی و عقاید هستند. بنابراین ماهیت رسانه‌های جمعی به گونه‌ای است که برای جذب مخاطب ناگزیرند مفاهیم موردنظر و واقعیات را اغراق‌آمیز یا تحریف‌آمیز ارائه دهند و رسانه‌ها با انتخاب موضوع حوادث و چگونگی انتقال مفاهیم و پیامها به مردم، نقش مؤثر در تعیین اشکال و محدوده جرم و انحرافات اجتماعی برعهده دارند. هدف این پژوهش شناخت آثار مثبت و منفی رسانه‌های جمعی در

پیشگیری وقوع جرم، باشد که و استفاده بهینه از آنها است که می‌تواند عامل مؤثری در کاهش جرم و جنایت در جامعه باشد. (حبیب‌زاده و همکاران، ۱۳۸۸)

اگر چه در ایران هنوز اراده‌ی جدی برای گردآوری چنین آمارهایی وجود ندارد، اما بخش قابل ملاحظه‌ای از روزنامه‌خوان‌ها و شبکه‌های اجتماعی علاقه خاصی به صفحات و پست‌های حوادث، بویژه رخدادهای جنایی دارند. رسانه‌ها با انعکاس اخبار مربوط به پدیده‌های جنایی، نه تنها نگرش خاصی را به مخاطبان القاء کرده، بینش‌های مردم را تحت تأثیر می‌گذارند. بلکه چگونگی قضاوت و داوری آنان درباره جرم و نظام عدالت کیفری را سازمان می‌دهند. بنابراین می‌توان ادعا کرد که بخش عمده‌ای از برداشت ما از جرم و عدالت محصول تأثیر رسانه‌هاست. به طور کلی، رسانه‌ها از زمانهای دور تا کنون مفاهیم و انگاره‌های خود را در قالب خوب در برابر بد، زشت در مقابل زیبا، قهرمان در برابر شرور به مخاطبان نشان داده‌اند. (باراک، ۱۹۹۴)

جرم و عدالت نیز به خوبی در این گونه قالب‌های اطلاع‌رسانی رسانه‌ای قرار می‌گیرد و همواره سیاست‌ها و خط مشی و جهت‌گیری اصلی رسانه و برنامه‌های تلویزیونی است. بدین ترتیب رسانه‌ها از یک سو توانایی تشدید احساس ناامنی، ترویج بزهکاری و تشویق افراد مستعد ارتکاب جرم را دارند و از سوی دیگر با ایفای نقش اطلاع‌رسانی مسئولانه و ترویج الگوهای زندگی سالم می‌توانند در کاهش وقوع جرم و تأمین احساس امنیت مؤثر باشند. دیدگاه دیگر که آن به دیدگاه سلبی یاد می‌کنند، معتقد است که رسانه‌های دیداری، شنیداری و نوشتاری با انعکاس اخبار و رویدادهای جنایی، قبح و زشتی رفتارهای مجرمانه را در جامعه از بین می‌برند و وقوع جرم را امری عادی و طبیعی نشان می‌دهند. در این شرایط، اجتماع پس از مدتی به این زشتی‌ها عادت می‌کند و زمینه سقوط برخی ارزشها و هنجارهای اجتماعی را فراهم می‌سازد. برخی از طرفداران این دیدگاه به عدم انتشار اخبار جنایی در رسانه‌ها به طور مطلق معتقدند و برخی دیگر به پوشش خبری حوادث جنایی به طور محتاطانه باور دارند (رحمانیان، ۱۳۷۷: ۷۸-۶۲ و فرجیها، ۱۳۸۵: ۵۹)

۲- سوابق مطالعاتی در سطح ملی:

مقاله‌ای تحت عنوان (بررسی جرم شناختی فضای مجازی در تکوین جرم) در سال ۱۳۹۹ توسط لیلا پورنجفی قوشچی، حسین فخر بناب و بابک پورقهرمانی انجام گردید. هدف از این پژوهش بررسی تغییرات شیوه ارتکاب جرائم سنتی تحت تأثیر فضای مجازی است. همچنین فضای مجازی موجب تولید جرائم نوینی گردیده است که با ظهور اینترنت پا به عرصه هستی گذاشته اند. نظریه گستردگی عواقب مخرب جرایمی که در فضای مجازی ویا با بهره گیری از آن ارتکاب می‌یابد، مطالعه علمی این جرائم، با تعمق بر علل گرایش کاربران به بزهکاری‌های مجازی و نیز بررسی عوامل تأثیرگذار در بزه دیدگی افراد در فضای سایبری، جهت حذف یا محدودسازی عوامل جرم‌زا و بکارگیری تدابیری مبنی بر مهار بزهکاری ضروری به نظر می‌رسد. این مهم مستلزم استفاده از مبانی نظری ویافته‌های جرم‌شناختی، می‌باشد. پژوهش حاضر درصدد است از رهگذر نظریه‌های مختلف جرم‌شناسی با رویکردهای بزهکارمدار و بزه دیده مدارو ... به بررسی علمی جرائم اینترنتی بپردازد، چنین مطالعاتی می‌تواند متولیان سیاست جنایی اعم از تقنینی و قضایی را در اتخاذ راه کارهای عملی مبنی بر پیشگیری از بزهکاری و بزه دیدگی مجازی، به مسیر علمی آن رهنمون سازد. (پورنجفی قوشچی، فخر بناب و پورقهرمانی، ۱۳۹۹)

مقاله‌ای تحت عنوان (تجزیه و تحلیل عوامل مرتبط بر ایجاد جرائم فضای مجازی با استفاده از رویکرد فازی) در سال ۱۳۹۹ توسط حسین صیادی تورانلو، سید حبیب‌الله میرغفوری، محمدرضا مهدوی، سپیده ثقفی انجام گردید. هدف از این پژوهش

بررسی فضای مجازی است که فرصت بسیار مناسبی را برای ارتکاب و اختفای جرائم سایبری که تهدیدهای آن به مراتب در مقایسه با محیط واقعی بیشتر است، به مرتکب اعطا می‌کند. اهمیت موضوع در اینجا است که نتایج حاصل از عدم رعایت مسایل اقتصادی، اجتماعی، روانی و فنی در این حوزه، بسیاری از اصول و قواعد زندگی ما را تهدید می‌کند؛ بنابراین، لازم است که عوامل مرتبط بر ایجاد جرائم فضای مجازی در راستای ممانعت از ارتکاب جرم در فضای مجازی شناسایی و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع روش، توصیفی-تحلیلی است. جامعه و نمونه آماری پژوهش حاضر کلیه مدیران و کارشناسان خبره در زمینه جرائم فضای مجازی هستند. روش کار، نمونه تحقیق شامل ۱۰ نفر از خبرگان پلیس فتای یزد و دانشگاه علم و هنر است و جامعه آماری تمام شمار بوده است. در ادامه، به منظور جمع آوری داده ها، سه نوع پرسشنامه بین خبرگان توزیع شد. هدف از توزیع این پرسشنامه ها شناسایی عوامل و تبیین روابط علی بین آن ها بود. عوامل سطح پایین آگاهی مردم و کاربران در مورد نحوه استفاده از فضای مجازی، نبود احساس گناه در مجرمان، نبود شغل های درآمدزا از جمله عوامل تاثیرگذار هستند. (صیادی تورانلو، میرغفوری، مهدوی و ثقفی، ۱۳۹۹)

مقاله‌ای تحت عنوان تحلیلی بر نقش رسانه در ترویج رفتارهای ناقض حق بر محیط زیست سالم از منظر جرم‌شناسی ادغام‌گرای انتقادی (مطالعه مدل جوامع نئولیبرالیستی) در سال ۱۴۰۰ توسط جعفری و حاجی‌وند انجام گردید. هدف از این پژوهش بررسی نقش رسانه در ترویج رفتارهای ناقض حق به است. با توجه به اهمیت تضمین حق بر محیط زیست سالم به عنوان یکی از حق‌های زیرمجموعه حقوق همبستگی، گاهی شاهد نقض این حق بشری از سوی خود دولت‌ها در جوامع نئولیبرالیستی هستیم. ارتکاب رفتارهای آسیب‌رسان زیست محیطی از سوی دولت‌ها و شهروندان در برخی از جوامع به خصوص جوامع نئولیبرالیستی فزونی یافته است. دولت‌ها در این دسته از جوامع در جهت تضمین منافع سرمایه‌داری، اقدام به عادی‌سازی رفتارهای آسیب‌رسان می‌نمایند و یکی از نتایج این فرآیند، نقض حق بر محیط زیست سالم است. یکی از حوزه‌هایی که تأثیر رسانه در فرهنگ‌سازی رفتارهای آسیب‌رسان زیست محیطی را مورد توجه و مطالعات خود قرار داده، جرم‌شناسی فرهنگی سبز به عنوان شاخه‌ای از جرم‌شناسی‌های انتقادی است که با ادغام جرم‌شناسی فرهنگی و جرم‌شناسی سبز، گام مهمی در جهت مطالعات سبز برداشته است. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی به این نتایج دست یافته که رسانه‌های در اختیار نظام سرمایه‌داری نوین از طریق تجویز فرهنگ مصرف‌گرایی و فرهنگ پیروی از مد، نقش مهمی را در ترویج این دسته از رفتارهای آسیب‌رسان از طریق اخلاق‌زدایی زیست محیطی ایفا می‌نمایند، بنابراین از یک سو باید فرهنگ‌سازی سبز و آموزش‌های زیست محیطی نسبت به شهروندان را نهادینه نمود که منجر به افزایش درک زیست محیطی آنان و تضمین حق بر محیط زیست سالم می‌گردد و از سوی دیگر با رفتارهای ناقض حق بر محیط زیست سالم از سوی دولت نیز باید برخورد شود که باعث تضمین حق بر دادخواهی عادلانه زیست محیطی می‌گردد. (جعفری و حاجی‌وند، ۱۴۰۰)

مقاله‌ای تحت عنوان (رسانه‌های گروهی و پیشگیری از جرم) در سال ۱۳۹۹ توسط محمد قاسمی انجام گردید. هدف این پژوهش بررسی وظایف اصلی قوه قضائیه و به تبع آن پلیس به عنوان ضابط آن و سایر نهادها و ارگانها در پیشگیری از وقوع جرم می‌باشد. قوه قضائیه و به تبع آن پلیس به جز مأموریت‌های معمول خود، بایستی از وقوع جرم نیز پیشگیری کنند و انجام این امر با آگاهی دادن به مردم امکان پذیر خواهد بود. در این راستا رسانه‌های جمعی به خصوص تلویزیون نقش بسیار مهمی در بستر سازی افکار عمومی و تأمین امنیت عمومی و پیشگیری از وقوع جرم ایفا می‌کند. امروزه رسانه‌های جمعی با کارکردهای مشخص و تعیین شده خود، جایگاه ویژه‌ای یافته‌اند. ایفای نقش اثرگذار رسانه‌ها، آنها را به عنوان اثرگذارترین عامل نظم، امنیت اجتماعی، وفاق، همبستگی و مشارکت مردمی تبدیل کرده است. همچنین رسانه‌های جمعی نقش بسیار مهمی در

ارائه و اجرای برنامه‌های سیاسی، امنیتی و برانگیختن مشارکت مردمی در تأمین امنیت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم ایفا می‌کنند. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران بر اساس بند ۱۸ ماده ۴ قانون تشکیل ناجا تهیه برنامه‌های تلویزیونی پلیسی را جهت جذب مشارکت شهروندان تهرانی در پیشگیری از جرائم در دستور کار خود قرار داده است. از این روی با توجه به درک اهمیت و ضرورت چنین مسئله‌ای، مقاله حاضر با هدف سنجش میزان تأثیر برنامه‌های تلویزیونی پلیسی در جهت پیشگیری از جرائم تهیه گردیده است. مسئله جرم و مصادیق آن یکی از پدیده‌های مهم اجتماعی است که امروزه در تمامی بحران‌های موجود در دنیا سایه سهمگینی انداخته است. در واقع می‌توان گفت که هم اکنون جرم به منزله سرمنشأ تمامی هرج و مرج‌ها و بحران‌ها محسوب می‌شود. (قاسمی، ۱۳۹۹)

مقاله‌ای تحت عنوان (فضای مجازی و نقش پلیس در پیشگیری اجتماعی از جرائم سایبری) در سال ۱۳۹۸ توسط امیر محمدنژادینگجه انجام گردید. هدف این پژوهش بررسی جرائم سایبری و طرح اقدامات پیشگیرانه بود. با توجه به گسترش فضای مجازی در عصر حاضر، لزوم مقابله با جرائم سایبری و طرح اقدامات پیشگیرانه در این مورد دارای حائز اهمیت می‌باشد، بنابراین پلیس در این زمینه نقش اساسی دارد. لذا هدف این تحقیق تبیین فضای مجازی و نقش پلیس در پیشگیری اجتماعی از جرائم سایبری می‌باشد که به روش مطالعات کتابخانه‌ای انجام یافته است نتایج بررسی حاکی از آن بود که پلیس می‌تواند با بهره‌گیری از آموزه‌های جرم‌شناسی سایبری و انواع پیشگیری‌های اجتماعی و وضعی از طریق آموزش همگانی، افزایش خطرات ارتکاب جرم، کاهش جادیهی آماج‌ها، گشت زنی در محیط سایبر و به کارگیری نرم افزارهای تخصصی اعلام خطر و سایر تدابیر نظارتی به مقابله و پیشگیری جرائم سایبری بپردازد. (محمدنژادینگجه، ۱۳۹۸)

مقاله‌ای تحت عنوان (بررسی راه‌های پیشگیری و مقابله با جرائم سایبری) در سال ۱۳۹۸ توسط سحر جوانشیر و بابک پورقهرمانی انجام گردید. هدف این پژوهش بررسی جرم و جرائم سایبری بود. جرائم سایبری در واقع به تمام فعالیت‌های جنایی که با استفاده از کامپیوتر، اینترنت، فضای مجازی و وب در سراسر جهان روی می‌دهد اطلاق می‌شود. هدف از تحقیق حاضر بررسی راه‌های پیشگیری و مقابله با جرائم سایبری می‌باشد که به شیوه کتابخانه‌ای و توصیفی نگاشته شده است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که گسترش روزافزون استفاده از فناوری‌های پیشرفته از جمله رایانه و اینترنت، شرایط و بستر مساعدی برای بروز جرائم سایبری به وجود آورده است؛ بنابراین پلیس با استفاده از فناوری‌های نوینی که در عرصه نرم افزارهای تخصصی پلیس به وجود آمده است، می‌تواند در پیشگیری از وقوع جرائم مزبور نقش موثری داشته باشد. از آن جا که جرائم سایبری ویژگی‌های منحصر به فردی دارند، مامورانی که به کشف و بررسی این جرائم می‌پردازند، باید آموزش‌های تخصصی وسیع و جامعی را در خصوص رایانه و اینترنت فرا بگیرند تا در این زمینه به نتایج مطلوب تری دست یابند. با توجه به آن که دلایل ارتکاب جرم در فضای مجازی، عمدتاً ادله الکترونیکی می‌باشند، ضرورت آموزش‌های تخصصی در خصوص رایانه و اینترنت به ماموران پلیس بیشتر آشکار شود. نقش نهادهایی همچون آموزش و پرورش و رسانه‌ها نیز در کاهش جرم در فضای مجازی بسیار حائز اهمیت است زیرا فضای مجازی در شرایط فعلی زمینه دسترسی آسان به اطلاعات مختلف را فراهم کرده است. (جوانشیر و پورقهرمانی، ۱۳۹۸)

مقاله‌ای تحت عنوان (نقش خانواده، مدرسه و رسانه در پیشگیری از وقوع جرم با تأکید بر معیارهای بین‌المللی حاکم بر تعهد دولت‌ها در آموزش افراد) در سال ۱۳۹۷ توسط شهرام محمدی، طیبه بیژنی‌میرزا و مهدی حاتمی انجام گردید. هدف این پژوهش بررسی راه‌کارهای اجتماعی پیشگیری از بزهکاری توسط خانواده، مدرسه و رسانه است. پیشگیری اجتماعی از مجموعه‌ای اقدامات تشکیل می‌شود که به انواع محیط‌های فرد تأثیر می‌گذارند که این محیط‌ها در فرآیند جامعه‌پذیری یک

فرد نقش داشته و دارای کارکردهای اجتماعی هستند. در این راستا مدرسه، خانواده و رسانه در یک مقطع زمانی ویژه مؤثرند. دغدغه پیشگیری اجتماعی تربیت و آموزش صحیح است و بر اساس تئوری‌های فرآیند اجتماعی، بزهکاری تابعی از جامعه‌پذیری افراد است. نهادهای اجتماعی (خانواده و مدرسه) دارای کارکردی آموزشی و تربیتی هستند و اگر رسالت خود را به‌درستی انجام ندهند، اولین خلل در زمینه جامعه‌پذیری فرد ایجاد شده و در واقع زمینه ارتکاب جرم فراهم می‌شود. روش تحقیق در این مقاله به صورت تحلیلی توصیفی از نوع کیفی است و روش گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای است که از منابع مدون شامل قوانین، کتاب‌ها، رساله‌ها و مقالات استفاده شده است که پس از گردآوری مطالب، به تجزیه و تحلیل این موارد پرداخته شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که بهبود نظام آموزشی و گنجاندن دروس مروج قانون و قانون‌پذیری در کتب درسی و استفاده از برنامه‌های حمایتی ناظر به خانواده و هدایت درست برنامه‌های رسانه‌ها می‌تواند راه‌های مؤثری در جهت حمایت از کودکان در معرض خطر باشد. (محمدی، بیژنی‌میرزا و حاتمی، ۱۳۹۷)

مقاله‌ای تحت عنوان مطالعه رابطه بین استفاده از رسانه‌های مدرن و تمایل به بزهکاری در بین نوجوانان دانش‌آموز (مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بستک) در سال ۱۳۹۶ توسط حبیب احمدی، محمدتقی عباسی شوازی، رامین یادگاری و فرشاد کرمی انجام گردید. هدف این پژوهش بررسی رسانه‌های مدرن است. تمایلات و رفتارهای بزهکارانه مانند سایر رفتارهای بهنجار در مجموعه‌ای از تعاملات و ارتباطات آموخته می‌شوند و در عصری که بخش زیادی از تعاملات و ارتباطات افراد به وسیله رسانه‌هاست، نقش رسانه‌ها در شکل‌گیری تمایلات و رفتارهای انحرافی اهمیت دارد؛ بنابراین، پژوهش حاضر، با هدف مطالعه رابطه رسانه‌های مدرن و تعاملی مدرن با تمایلات بزهکارانه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بستک انجام شده است. این مطالعه با استفاده از روش پیمایش انجام شده و اطلاعات با ابزار پرسش‌نامه خودایفا جمع‌آوری شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان بستک هستند که ۴۰۱ نفر (۲۰۰ پسر و ۲۰۱ دختر) از آنان به صورت نمونه و به طور تصادفی انتخاب شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد همبستگی معناداری بین کمیّت و محتوای استفاده از رسانه‌ها و تمایلات بزهکارانه دانش‌آموزان وجود دارد؛ به طوری که بین استفاده از تلویزیون‌های ماهواره‌ای، محتوای خشن و هیجانی تلویزیون‌های داخلی، بازی‌های رایانه‌ای خشن‌آمیز و هیجانی با تمایلات دانش‌آموزان به بزهکاری همبستگی مستقیم، قوی و معناداری مشاهده شده است. (احمدی، عباسی شوازی، یادگاری و کرمی، ۱۳۹۶)

مقاله‌ای تحت عنوان (رسانه و جرم از منظر جرم‌شناسی فرهنگی) در سال ۱۳۹۶ توسط سارا آقائی انجام گردید. هدف از این پژوهش بررسی نقش رسانه‌های جمعی در تولید ترس‌های اخلاقی از جرم است. جرم‌شناسی فرهنگی به عنوان گرایشی نوخاسته در جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی و عدالت کیفری، تقارن فرهنگ و فرآیندهای کیفری را در زندگی اجتماعی معاصر بررسی می‌کند. بخشی از معنای فرهنگ از منظر این جرم‌شناسی در کنار پرداختن به خرده فرهنگ‌های مجرمانه، معطوف است به پویایی رسانه‌های جمعی. این گرایش با استفاده از دیدگاه‌های مطالعات فرهنگی، نظریه پست مدرنیسم و دیدگاه‌های جامعه‌شناختی همانند سنت تعامل‌گرا و نیز روش‌های مطالعاتی تحلیل محتوای متون رسانه‌ای و همچنین با بهره‌گیری از معنا، نماد و تصویر به بررسی تعامل میان جرم و رسانه می‌پردازد. جرم‌شناسی فرهنگی در این مسیر، نقش رسانه‌های جمعی در تولید ترس‌های اخلاقی از جرم و نیز گسترش رویکردهای عوام‌گرایانه کیفری را با لحاظ مفاهیمی چون کارفرمایان اخلاقی و هژمونی‌های فرهنگی بررسی نموده و نیز به آسیب‌شناسی نقش و تأثیر انواع رسانه‌ها در وقوع جرم از طریق مکانیسم آموزش و الگوپذیری و نیز تحت تأثیر جریان سرمایه‌داری می‌پردازد. این مقاله که با روش توصیفی-تحلیلی تهیه شده، به دنبال پاسخگویی به این پرسش است که چگونه جرم‌شناسی فرهنگی به رسانه‌های گروهی نگاه می‌کند؟ و

چه تلقی‌ای از نقش و کارکرد آنها دارد؟ برآیند مطالعه نشان می‌دهد که این جرم‌شناسی با واردکردن عناصر نوینی همچون قدرت به تحلیل رسانه‌ای از جرم، معتقد است که جرم، برساخته رسانه‌ها نیز هست؛ به همان نحو که می‌تواند برساخته سایر پدیده‌های فرهنگی باشد. (آقائی، ۱۳۹۶)

مقاله‌ای تحت عنوان (واکاوی جرائم ناشی از فضای مجازی اینستاگرام و راهکارهای پیشگیری از آنان) در سال ۱۳۹۶ توسط نرگس تنگستانی، یاسمین تنگستانی و صادق صبیح انجام گردید. هدف از این پژوهش بررسی فضای مجازی بود. فضای سایبر یا فضای مجازی رایانه، اینترنت و مخابرات دنیای دیگری است که در برابر دنیای فیزیکی قد برافراشته است؛ آنچه که فضای سایبری را دنیای جدید معرفی کرده، امکانات و قابلیت‌های متفاوت آن است و الا این فضا از همان واژگان دنیایی که در آن زندگی کنیم مانند شاهراه اطلاعات، کتابخانه مجازی، جریان اطلاعات و دهکده جهانی شکل گرفته است؛ در هر حال جرائم سایبری در فضایی ارتکاب می‌یابند که به قدری تبادل اطلاعات در آن سریع است که مراحل سنتی ارتکاب جرم یعنی اراده و قصد، تدارک مقدمات و شروع به اجرا به چشم نمی‌آید و مسیرهای اطلاعاتی‌اش به قدری زیادند که نتیجه جرم در یک لحظه در مکان‌های گوناگونی حاصل می‌شود؛ امروزه با ظهور شبکه اجتماعی اینستاگرام که براساس نیاز و رویکرد مخاطب صفحات خود را شکل داده و طراحی می‌کنند و ویژگی منحصر بفرد این شبکه اجتماعی ماهیت میان فردی در عین جمعی بودن است. این شبکه اجتماعی با افزایش مخاطبان و گسترش قابلیت‌ها همراه با تغییر نگرش و خواست مخاطب نقشی منحصر بفرد را ایفا می‌کنند. افراد با عضویت در این شبکه می‌توان علاوه بر مبادله افکار، کالاها، نگرش و عقاید خود به ارایه قابلیت‌ها و نوآوری‌های خود بپردازند؛ یکی از معایب اصلی شبکه اجتماعی اینستاگرام این است که بستر مناسبی برای بسیاری از جرائم سایبری و اینترنتی از جمله ایجاد هویت مجازی و کلاهبرداری‌های منتج از آن، هتک حرمت و بی‌احترامی، ایجاد شایعه و... است که با استفاده از راهکارهای پیشگیرانه می‌توان تا حد زیادی از تبعات زیانبار آن پیشگیری نمود؛ با این اوصاف نگارندگان با روش تحلیلی و توصیفی به واکاوی جرائم ناشی از فضای مجازی اینستاگرام و راهکارهای پیشگیری از آنان خواهند پرداخت. (تنگستانی، تنگستانی و صبیح، ۱۳۹۶)

۳- سوابق تحقیق، در سطح بین‌المللی:

مقاله‌ای تحت عنوان (جنایت و ترس در رسانه‌های اجتماعی) در سال ۲۰۲۱ توسط Rafael Prieto انجام شد. هدف از این پژوهش بررسی رسانه‌های اجتماعی در نمایش جنایت بود. پست‌های رسانه‌های اجتماعی حاوی اطلاعات فوری هستند که در جاهای دیگر برای پیش‌بینی روندهای اجتماعی مورد سوء استفاده قرار گرفته‌اند. این مقاله بررسی می‌کند که آیا چنین اطلاعاتی می‌تواند در رابطه با جرم و ترس از جرم مفید باشد یا خیر. تعداد زیادی توییت از ۱۸ کشور بزرگ اسپانیایی زبان آمریکای لاتین در یک دوره ۷۰ روزه جمع آوری شد. سپس این توییت‌ها به عنوان مرتبط با جرم یا غیرمرتبط طبقه‌بندی می‌شوند و اطلاعات اضافی از جمله نوع جرم و در صورت امکان، هر موقعیت جغرافیایی در سطح شهر استخراج می‌شود. از تجزیه و تحلیل داده‌های جمع آوری شده، مشخص شده است که از هر ۱۰۰۰ توییت، حدود ۱۵ توییت دارای متن مربوط به یک جرم یا ترس از جرم است. سپس فراوانی توییت‌های مرتبط با جرم و جنایت با تعداد قتل‌ها، میزان قتل، یا سطح ترس از جرم که در نظرسنجی‌ها ثبت شده است، مقایسه می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که رسانه‌های جمعی مانند روزنامه‌ها، رسانه‌های اجتماعی نیز از یک سوگیری شدید نسبت به جنایات خشونت‌آمیز یا جنسی رنج می‌برند. علاوه بر این، پیام‌های رسانه‌های اجتماعی ارتباط زیادی با جرم و جنایت ندارند؛ بنابراین، نشان داده شده است که رسانه‌های اجتماعی برای کشف گرایش‌ها در

خود جرم بسیار مفید نیستند، اما آنچه که نشان می‌دهند بیشتر بازتابی از سطح ترس از جرم است. (Rafael Prieto, et al. 2021)

مقاله‌ای تحت عنوان (رسانه‌های اجتماعی و تحقیقات جنایی: محتوای عمومی و نقش آن در حل جرائم) در سال ۲۰۲۱ توسط LEE KLIPPENSTEIN انجام شد. هدف از این پژوهش بررسی رسانه‌های اجتماعی بود. رسانه‌های اجتماعی راه‌های جدیدی را برای ارتکاب و حل جرائم به دنیای دیجیتالی شده ما معرفی کرده‌اند. خدماتی مانند فیس بوک، توییتر و اینستاگرام فرصت‌هایی را برای فعالیت‌های مجرمانه ایجاد می‌کنند. آنها همچنین به خدمات پلیس اجازه می‌دهند تا اطلاعات کاربران را که به صورت عمومی تولید می‌شوند - پست‌ها، تصاویر، ویدئوها و اطلاعات شخصی را جست‌وجو کنند. این مقاله به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه محتوای رسانه‌های اجتماعی در دسترس عموم بر تحقیقات جنایی تأثیر می‌گذارد و هزینه‌ها و مزایای مرتبط با آن برای جامعه و خدمات پلیس چقدر است؟ (LEE KLIPPENSTEIN. 2021)

مقاله‌ای تحت عنوان (تجزیه و تحلیل محتوای جنایات ارسال شده در پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی) در سال ۲۰۱۸ توسط Alessandra Brainard انجام شد. هدف از این پژوهش بررسی پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی بود. با افزایش نرخ جنایات خشونت آمیز در سراسر کشور و همچنین افزایش جرائم در اخبار، مجرمان برای جلب توجه به رسانه‌های اجتماعی روی آورده‌اند و جنایات خود را به صورت آنلاین منتشر می‌کنند. در این مطالعه انگیزه افرادی که جنایات خود را در رسانه‌های اجتماعی منتشر می‌کنند مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. با ترکیب نظریات زیگموند فروید در مورد احساس گناه و استفاده از نقد روایی شهادت، یافته‌ها نشان‌دهنده فقدان پشیمانی و احساس گناه است. از طرفی در این مطالعه به این نتیجه رسیدند که مجرمانی که اعمال غیرقانونی مانند رانندگی در حالت مستی، تجاوز گروهی و قتل را انجام می‌دهند احساس پشیمانی نمی‌کنند؛ و دلیل ارتکاب جرم و ارسال شواهدی مبنی بر فعالیت‌های غیرقانونی این است که در رسانه‌های اجتماعی از انگیزه انسانها برای شناسایی توسط دیگران در محیط خود ناشی می‌شود. (Alessandra Brainard. 2018)

مقاله‌ای تحت عنوان (دسترسی و دستکاری دولت رسانه‌های اجتماعی: حقوقی و چالش‌های سیاست) در سال ۲۰۱۸ توسط RACHEL LEVINSON-WALDMAN انجام شد. هدف از این پژوهش بررسی رسانه‌های اجتماعی می‌باشد. فناوری در حال تغییر عملکرد پلیس و اطلاعات است. علاوه بر گسترش فناوری‌های نظارت آشکار، مانند دوربین‌های بدنه و پلاک‌خوانها، انقلابی که به صورت آنلاین انجام می‌شود، جایی که سازمان‌های مجری قانون داخلی از رسانه‌های اجتماعی برای نظارت بر اهداف فردی و ساختن استفاده می‌کنند پروفایل شبکه‌های افراد متصل رسانه‌های اجتماعی بارور هستند. (RACHEL LEVINSON-WALDMAN. 2018)

مقاله‌ای تحت عنوان (تیراندازی‌های جمعی و تئوری سرایت رسانه‌ها: رسانه‌های اجتماعی ...) در سال ۲۰۱۸ توسط Kristina J. Lee انجام شد. هدف از این پژوهش بررسی تیراندازی‌های دسته جمعی می‌باشد. با افزایش تعداد تیراندازی‌های دسته جمعی و اعمال خشونت آمیز در سراسر کشور، محققان به دنبال تعیین علت اصلی آن هستند. این مطالعه الگویی را بین دو متغیر انتشار اخبار تیراندازی جمعی در پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی و افزایش این جنایات را بررسی کرد. این مطالعه فعالیت‌های رسانه‌ای را از تیراندازی‌های دسته جمعی در کلمباین، ویرجینیا تک و پارکلند تحلیل و مقایسه کرد. فراوانی حوادث در طول زمان این تیراندازی‌های مدرسه در سه دوره رسانه‌ای مجزا رخ داد و از داده‌های یک آرشیو تیراندازی جمعی برای بررسی استفاده شد. شواهد افزایش استفاده رسانه‌های اجتماعی در تکرار نمایش تعداد تیراندازی‌های دسته‌جمعی را نشان می‌دهد. (Kristina J. Lee , ۲۰۱۸)

مقاله‌ای تحت عنوان (چگونه توییتر داستان سرایی روایی را تغییر می دهد: مطالعه موردی بمب گذاری های ماراتن بوستون) در سال ۲۰۱۵ توسط Mary Kate Brogan انجام شد. هدف از این پژوهش بررسی توییتر است. درک رسانه های اجتماعی، بخشی جدایی ناپذیر از زندگی آمریکایی قرن بیست و یکم، بیش از هر زمان دیگری مهم است. در یک سالگرد انفجارهای ماراتن بوستون در سال ۲۰۱۳، واضح است که توییتر علی‌رغم خبرهای اشتباه گسترده‌ای که منابع مورد اعتماد طی روزهای پس از حمله توییت کردند منبع اصلی اطلاعات برای بسیاری از آمریکایی‌ها بود. این مطالعه موردی بر اساس تحلیل محتوا نشان داد که ۱۰ سازمان معتبر، از جمله پنج سازمان خبری، اخبار و داستان‌های ویژه را از طریق توییت‌های خود ارائه کرده‌اند. تا زودتر و بهتر دیده شوند. آنها همچنین توییت‌هایی را منتشر کردند که امنیت مردم را در طول این مدت تضمین می‌کرد در شرایط بحرانی، به مردم کمک کرد و مانند ارسال پیام‌های دلگرم کننده برای مردم داغدار، نقش بارزی را ایفا کرد. (Mary Kate Brogan. 2015)

۴- مواد و روش‌ها

دستیابی به هدف‌های علم یا شناخت علمی میسر نخواهد شد، مگر زمانی که با روش‌شناسی درست صورت پذیرد؛ به عبارت دیگر یکی از مشخصه‌هایی که تعیین‌کننده اعتبار ارزش یک کار تحقیقاتی می‌باشد. روش و ابزاری است که محقق در انجام پژوهش خود در پیش گرفته است. اتخاذ روش پژوهش مناسب علاوه بر اینکه محقق را در رسیدن به نتیجه‌ای محکم‌تر و قابل اتکاتر یاری می‌دهد، روند پیشرفت پژوهش را بسیار تسهیل می‌کند. به طور کلی روش‌های تحقیق در مطالعات نظری را می‌توان با توجه به دو ملاک تقسیم بندی کرد: اول، هدف تحقیق و دوم، نحوه گردآوری داده‌ها. بر این اساس، پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات، تحقیقی توصیفی از نوع همبستگی است. هدف از تحقیقات کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. به عبارت دیگر تحقیقات کاربردی به سمت کاربرد علمی دانش هدایت می‌شود. برای انجام این پژوهش جهت دسترسی پرونده‌های قضائی ارتکاب جرم جوانان و نوجوانان به دادگاه‌ها و دادرها مراجعه شد و نسبت به توزیع پرسشنامه مربوط به تأثیر رسانه در ارتکاب جرم اقدام شد. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها در جهت آزمون فرضیه‌ها از روش میدانی کتابخانه‌ای استفاده شده است. با توجه به مصاحبه‌های انجام شده با کلیه اصحاب رسانه، منتقدین رسانه‌ها کارشناسان و متخصصان رسانه و هنرمندان و عوامل رسانه که سابقه بررسی و اظهار نظر در خصوص برنامه‌های جنائی داشته‌اند روش تحقیق پژوهش حاضر کیفی بوده و نمونه‌گیری نیز به صورت هدفمند انجام شد. بر این اساس جامعه پژوهش را کارشناسان و متخصصان رسانه پس از مطالعه سوابق رسانه‌ایی مورد مشورت قرار گرفته‌اند را تشکیل می‌دهد. به‌منظور انجام مصاحبه با تمام جامعه پژوهش با مصاحبه انجام شد. پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌های انجام شده تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها با استفاده از روش کدگذاری باز انجام پذیرفت و دیدگاه‌ها ذیل عناوین علل و انواع آثار مثبت و منفی رسانه‌ها در نمایش برنامه‌های جنائی طبقه‌بندی شد.

۵- مشخصات کلی

هدف تحقیق همبستگی عبارت است از درک الگوهای پیچیده رفتاری از طریق مطالعه همبستگی بین این الگوها و متغیرهایی که فرض می‌شود بین آنها رابطه وجود دارد. این روش علی‌الخصوص در شرایطی مفید است که هدف آن کشف رابطه متغیرهایی باشد که در مورد آنها تحقیقاتی انجام نشده است. بدین ترتیب با استفاده از نرم افزار SPSS داده‌ها به روش

رگرسیون تخمین ضرایب همبستگی بین متغیرهای مدل انجام خواهد شد. همچنین برای انتخاب آزمون درست برای تحلیل فرضیه‌ها ابتدا باید از توزیع آماری متغیری که مورد آزمون قرار می‌گیرد اطمینان حاصل کرد. برای نمونه پیش‌نیاز گرفتن آزمون‌های پارامتری نرمال بودن توزیع آماری متغیرهاست. معمولاً برای آزمون نرمال بودن از آزمون کولوموگراف-اسمیرنوف استفاده می‌شود.

در پژوهش حاضر ترکیبی از نسخه اصلی پرسشنامه شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم در رسانه‌ها و فضای مجازی و عدم ارتکاب که قبلاً اجرا شده، مورد استفاده قرار می‌گیرد. پرسشنامه اصلاح شده دارای ۳۸ گویه است. در ابتدای پرسشنامه توسط نام‌های توضیحی هدف از گردآوری داده‌ها به وسیله پرسشنامه و ضرورت همکاری پاسخگو بیان شد. برای این منظور بر با ارزش بودن داده‌های حاصل از پرسشنامه تأکید گردیده تا پاسخگو در پاسخگویی به سؤالات ترغیب شود. چندین سؤال نیز برای کسب اطلاعات توصیفی پاسخگو نظیر جنسیت، سن، سابقه کار و تحصیلات در انتهای نامه توضیحی طرح شده است. برای تدوین پاسخ‌ها از طیف لیکرت پنج درجه‌ای (دامنه مقیاس ۱ برای کاملاً مخالف و ۵ برای کاملاً موافق) که یکی از رایج‌ترین مقایس‌های اندازه‌گیری پاسخ‌های بسته به شمار می‌رود، استفاده شده است. در این شیوه پاسخگو باید هر گویه را بخواند و سپس میزان موافقت خود را با محتوای آن بر روی طیف مشخص کند. باید خاطر نشان کرد که برخی از گویه‌ها (گویه‌های منفی با برچسب R) به دلیل ماهیت و محتوای آنها به صورت وارونه نمره‌گذاری می‌شوند. یکی از روش‌های آماری برای تجزیه اطلاعات موجود در مجموعه داده‌ها روش تجزیه عامل‌ها یا تحلیل عاملی است. این روش برای اولین بار توسط کارل پیرسون برای تعیین تأثیرگذارترین متغیرها در زمانی که تعداد متغیرهای مورد بررسی زیاد و روابط بین آنها ناشناخته باشد، استفاده می‌شود. در این روش متغیرها در عامل‌هایی قرار می‌گیرند، به طوریکه از عامل اول به عامل‌های بعدی درصد واریانس کاهش می‌یابد، از این رو متغیرهایی که در عامل‌های اولی قرار می‌گیرند، تأثیرگذارترین هستند. تجزیه عاملی در واقع گسترش تجزیه مؤلفه‌های اصلی است. در هر دو روش تلاش بر آن است که ماتریس کوواریانس تقریب زده شود، اما این تقریب در مدل تحلیل عاملی از دقت و ظرافت بیشتری برخوردار است.

جدول ۱- تحلیل عاملی شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم

مقدار		شاخص آماری
۰/۸۸۶		شاخص KMO
۱۰۱۸/۹۸۷	آماره	کرویت بارتلت
۳۰۰	درجه آزادی	
۰,۰۰۰	احتمال (Sig.)	

چنانچه از جدول ۱ مشخص می‌شود، مقدار KMO برابر با ۰/۸۸۶ و آزمون بارتلت حتی در سطح معناداری ۰/۹۹ (sig= 0.000) رد می‌شود.

جدول ۲- واریانس توضیح داده شده توسط مولفه‌های استخراج شده برای شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم

عوامل	واریانس توضیح داده شده			مقادیر ویژه		
	کل	درصد	درصد تجمعی	کل	درصد	درصد تجمعی
۱	۱۸/۵۱۰	۱۸/۵۱۰	۱۸/۵۱۰	۹/۹۳۶	۳۹/۷۴۶	۳۹/۷۴۶

۲	۳۳/۴۹۱	۱۴/۹۸۱	۳۳/۴۹۱	۱/۸۲۴	۷/۲۹۴	۴۷/۰۴۰
۳	۴۵/۴۸۵	۱۱/۹۹۴	۴۵/۴۸۵	۱/۴۹۶	۵/۹۸۳	۵۳/۰۲۳
۴	۵۶/۱۸۸	۱۰/۷۰۳	۵۶/۱۸۸	۱/۲۱۷	۴/۸۶۸	۵۷/۸۹۲
۵	۶۲/۴۲۰	۶/۲۳۲	۸۲/۴۲۰	۱/۱۳۲	۴/۵۲۵	۸۲/۴۲۰

با توجه به جدول ۲ کل واریانس تبیین شده برابر با ۸۲/۴۲۰ می‌باشد و مقادیر ویژه هریک از این عامل‌ها بزرگتر از یک است. مقدار ویژه هر عامل، نسبتی از واریانس کل متغیرهاست که توسط آن عامل تبیین می‌شود. مقدار ویژه از طریق مجموع مجذورات بارهای عاملی مربوط به تمام متغیرها در آن عامل قابل محاسبه است، از این رو مقادیر ویژه، اهمیت اکتشافی عامل‌ها را در ارتباط با متغیرها نشان می‌دهد. پایین بودن این مقدار برای یک عامل به این معنی است که آن عامل نقش اندکی در تبیین واریانس متغیرها داشته است نتیجه می‌گیریم که اعتبار عاملی این متغیر با قبول پیش‌فرض مناسب است. پس می‌توان نتیجه گرفت اجرای تحلیل عاملی بر اساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه‌های نمونه مورد مطالعه قابل قبول خواهد بود.

۶- فرضیه اصلی تحقیق:

در شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم بین رسانه‌ها و فضای مجازی در عدم ارتکاب جرم بر مخاطب تأثیر معنادار وجود دارد.

جدول ۳- آزمون همبستگی پیرسون برای شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم و عدم ارتکاب جرم

عدم ارتکاب جرم		شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم
۰/۸۴۰	همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۰	Sig	
۱۳۸	تعداد	

۷- نتایج و بحث

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در سطح معناداری ۰/۰۱ میان شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم و عدم ارتکاب جرم رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و مقدار این رابطه ۸۴ درصد است که بر طبق جدول تفاسیر این رابطه بسیار زیاد است.

جدول ۴- شاخص کفایت مدل رابطه شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم و عدم ارتکاب جرم

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف معیار خطا	شاخص دوربین - واتسون
۰/۸۴۰	۰/۷۰۶	۰/۷۰۲	۰/۳۷۴۵۶	۱/۸۱۱

جدول ۴ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی میان شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم و عدم ارتکاب جرم ۰/۸۴۰ است و ضریب تعیین ۰/۷۰۶ به دست آمده است که نشان می‌دهد ۷۰ درصد از عدم ارتکاب جرم مخاطبین به شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم مربوط می‌شود. چون این مقدار درجه آزادی را در برنمی‌گیرد، لذا از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده می‌شود که آن نیز برابر با ۷۰ درصد است. ضریب تعیین قدرت توضیح دهندگی مدل را نشان می‌دهد. ضریب تعیین نشان می‌دهد که چند درصد

از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. تغییرات کل متغیر وابسته برابر است با تغییرات توضیح داده شده توسط رگرسیون بعلاوه تغییرات توضیح داده نشده. از آنجا که مقدار ضریب دوربین واتسون $1/811$ به دست آمده است که حدفاصل میان $1.5 > 1.725 > 2.5$ است، بنابراین استقلال باقیمانده‌ها را نتیجه می‌گیریم. مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر به صفر نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی منفی می‌باشد. در مجموع اگر این آماره بین $1/5$ تا $2/5$ باشد بهترین نتیجه به دست آمده است.

۸- نتایج

با تحلیل پرسشنامه با نرم افزار SPSS رابطه مستقیم بین شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم و عدم ارتکاب جرم بر مخاطبین اثبات شد. تجزیه و تحلیل نرم‌افزار SPSS و خروجی آن تأثیر مستقیم شیوه‌های فنی پیشگیری از جرم را بر رفتار مخاطبین رسانه‌ها و فضای مجازی را نشان می‌دهد که منجر به کاهش جرم و جرم‌خیزی با رویکرد جرم‌شناختی در سطح جامعه می‌شود. از نتایج این تحقیق اعتماد بیجا و زود باوری از جمله آثار حضور در فضای مجازی است که باعث کم رنگ شدن علایق کاربران به وطن خویش می‌شود. جوانان در این محیط از آسیب‌پذیری بیشتری برخوردارند، به‌ویژه در دورانی که هویت ایشان شکل می‌گیرد، این خطر پررنگ تر می‌شود. امکانات وسیع و غیرمحدود؛ فضای باز و گزینه‌های متفاوت در چنین فضایی که به راحتی در اختیار جوانان قرار می‌گیرد، آنان را در معرض چالش و محرک‌های جدید قرار می‌دهد.

منابع

- ۱- بیابانی، غلامحسین. (۱۳۹۳). نقش رسانه در تحریک جرم. فصلنامه علمی کارآگاه، ۰۸(۲۶)، ۲۱-۲۸.
- ۲- حبیب‌زاده، اصحاب؛ افخمی، حسین و نادریپور، محمدرضا. (۱۳۸۸). بررسی نقش دوگانه رسانه‌های جمعی در پیشگیری و وقوع جرایم، فصلنامه علمی- پژوهشی انتظام اجتماعی، سال اول، شماره دوم، تابستان.
- ۳- فرجیها، محمد ۱۳۸۵ بازتاب رسانه ای جرم، تهران: فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲، صفحات ۵۷ تا ۸۶.
- ۴- رحمانیان، منصور (۱۳۷۸). «تأثیر رسانه‌های گروهی بر پیشگیری از جرم» پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق سال تحصیلی ۱۳۷۷-۷۸.
- ۵- پورنجفی قوشچی، لیلا، فخر بناب، دکتر حسین، پور قهرمانی، دکتر بابک. (۱۳۹۹). بررسی جرم‌شناختی فضای مجازی در تکوین جرم. فقه و مبانی حقوق اسلامی، ۱۳(۴)، ۷۹-۱۰۰.
- ۶- صیادی تورانلو، ح؛ و میرغفوری، س؛ و مهدوی، م؛ و ثقفی، س. (۱۳۹۹). تحلیل عوامل مرتبط بر ایجاد جرائم فضای مجازی با استفاده از رویکرد فازی. پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۳(۳) (پیاپی ۵۱)، ۲۷-۵۴.
- ۷- جوان جعفری بجنوردی، ع؛ و حاجی وند، ا. (۱۴۰۰). تحلیلی بر نقش رسانه در ترویج رفتارهای ناقض حق بر محیط زیست سالم از منظر جرم‌شناسی ادغام گرای انتقادی (مطالعه مدل جوامع نئولیبرالیستی). حقوق بشر، ۱۶(۱) (پیاپی ۳۱)، ۱۹۵-۲۱۶.
- ۸- قاسمی، محمد. (۱۳۹۹). رسانه‌های گروهی و پیشگیری از جرم. همایش علمی کاربردی پیشگیری از وقوع جرم مشهد.
- ۹- محمدنژادینگجه، امیر، ۱۳۹۸، فضای مجازی و نقش پلیس در پیشگیری اجتماعی از جرائم سایبری، دومین کنفرانس ملی پدافند سایبری، مراغه.

- ۱۰- جوانشیر، سحر و پورقهرمانی، بابک. (۱۳۹۸)، بررسی راه های پیشگیری و مقابله با جرائم سایبری، دومین کنفرانس ملی پدافند سایبری، مراغه.
- ۱۱- محمدی، شهرام، بیژنی میرزا، طیبه، حاتمی، مهدی. (۱۳۹۷). نقش خانواده، مدرسه و رسانه در پیشگیری از وقوع جرم با تأکید بر معیارهای بین‌المللی حاکم بر تعهد دولت‌ها در آموزش افراد. تدریس پژوهی، ۶(۴)، ۲۳۸-۲۵۸.
- ۱۲- احمدی، حبیب، عباسی شوازی، محمد تقی، یادگاری، رامین، کرمی، فرشاد. (۱۳۹۶). مطالعه رابطه بین استفاده از رسانه‌های مدرن و تمایل به بزهکاری در بین نوجوانان دانش‌آموز (مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بستک). پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۶(۴)، ۵۳-۷۰.
- ۱۳- آقایی، سارا. (۱۳۹۶). جرم و رسانه از منظر جرم‌شناسی فرهنگی. مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی، ۴(۱)، ۱-۳۵.
- ۱۴- تنگستانی، نرگس و تنگستانی، یاسمین و صبیح، صادق، ۱۳۹۶، واکاوی جرائم ناشی از فضای مجازی اینستاگرام و راهکارهای پیشگیری از آنان، همایش ملی پیشگیری از جرم در قلمرو مطالعات حقوق کیفری، علوم اجتماعی و انتظامی، کرج.

- 1- Barak. G. (Ed.) 1994. *Medin, Process. And the social Constructlon of Crime*. NewYork. NY. Garlan.
- 2- Kristina J. Lee.2018. *Mass Shootings And Media Contagion Theory: Social Media's*. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, Vol. 9, No. 2 • Fall 2018.
- 3- Prieto Curiel, R. Cresci, S. Muntean, C.I. et al. *Crime and its fear in social media*. *Palgrave Commun* 6, 57 (2020). <https://doi.org/10.1057/s41599-020-0430-7>
- 4- Lee Klippenstain , *Social Media and Criminal Investigations: Public content and its role in solving crimes*. MARCH 1, 2021.
- 5- Alessandra Brainard.2018. *A Content Analysis of Crimes Posted on Social Media Platforms*. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, Vol. 9, No. 1 • Spring 2018.
- 6- Rachel Levinson-Waldman. 2018."Government Access to and Manipulation of Social Media: Legal and Policy Challenges". *New York University School of Law*.
- 7- Brogan, Mary Kate, 2015. *How Twitter is Changing Narrative Storytelling: A Case Study of the Boston Marathon Bombings*. *The Journal of Undergraduate Research*.